

Werken voor je eigen geld

Auteur(s):

Jasper Jorritsma

Verschenen in:

ESB, 90e jaargang, nr. 4450, pagina 1, 14 januari 2005

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

De Verenigde Staten leven op te grote voet. De Amerikaanse bestedingen zijn groter dan de binnenlandse productie. Het verschil wordt geïmporteerd uit het buitenland in de vorm van grondstoffen en industrieproducten. Op termijn zullen de Amerikaanse handelspartners die dollars weer besteden aan Amerikaanse goederen. Amerikanen zullen te zijner tijd harder moeten werken of minder moeten consumeren dan ze nu doen om aan die vraag te voldoen. De andere optie is een depreciatie van de dollar zoals we die nu zien. Wat doet de rest van de wereld in de tussentijd met zijn dollars? En, belangrijker, wat kan de rest van de wereld straks kopen met zijn dollars?

Aziatische landen stellen hun consumptie van Amerikaanse goederen momenteel uit om hun eigen productie te bevorderen. Aziatische centrale banken houden dollars aan om de wisselkoers van hun eigen valuta laag te houden ten opzichte van de dollar. Hierdoor zijn hun exporten relatief goedkoper en daarmee ondersteunen ze hun binnenlandse industrie. Daarnaast kopen ze met hun dollars Amerikaans schatkistpapier om de Amerikaanse overheidstekorten te financieren.

Deze bron van financiering is niet onverdeeld in het Amerikaanse belang. Zo wijst Ronald McKinnon (2004) op het gevaar van een versnelde deïndustrialisatie. De dollars die de handelspartners van de vs verdienen met exporten naar de vs, zouden ze normaal gesproken uitgeven aan Amerikaanse goederen. Tegenwoordig kopen ze er echter schatkistpapier voor en dat kost banen in de Amerikaanse industrie. De verminderde buitenlandse vraag is het resultaat van een stijging in de binnenlandse vraag. De totale vraag blijft gelijk, maar dit heeft wel gevolgen voor de relatieve vraag naar goederen en diensten. De excessieve binnenlandse vraag bestaat voor een deel uit goederen en voor een deel uit diensten. Omdat de totale excessieve vraag wordt geïmporteerd in de vorm van goederen, is er minder behoefte aan binnenlands geproduceerde goederen en meer aan (binnenlands geproduceerde) diensten.

McKinnon onderkent dat het hier geen netto-banenverlies betreft. Banen die verloren gaan in de industrie, worden gecompenseerd door nieuwe banen in de dienstensector. Uiteindelijk zal de rest van de wereld zijn dollars gaan uitgeven aan Amerikaanse verhandelbare goederen. De banen in de industrie zouden dan weer terug moeten komen. De tussentijdse verschuiving van industrie naar diensten kan echter blijvende langetermijngevolgen hebben voor de Amerikaanse productiviteit. De vs zouden de industrie nodig hebben om Europa en de rest van de wereld technologisch voor te blijven.

Er zijn twee hypothesen die deze angst voeden. De eerste gaat uit van het contra-intuïtieve idee dat productiviteitsniveaus van diensten over verschillende landen sneller convergeren dan van de industrie. De internationale verhandelbaarheid van diensten is kleiner dan die van goederen en je zou dus verwachten dat productiviteitsniveaus in de industrie sneller convergeren door internationale concurrentie. Bernard en Jones (1996) suggereerden echter dat de kennis over industriële processen door nationale specialisatie in bepaalde goederen minder goed overdraagbaar is. Voor de periode van 1970 tot 1987 vonden ze hiervoor inderdaad empirisch bewijs. Goederen worden verscheept, maar dienstverleners leren van elkaar. Deze theorie verklaart echter niet de recente verschillen in productiviteitsontwikkeling tussen Europa en de vs, die juist worden veroorzaakt door dienstverlenende sectoren als communicatie, groothandel, detailhandel en financiële diensten.

De tweede hypothese die de versnelde deïndustrialisering tot een probleem maakt, veronderstelt een positieve invloed van de industrie op de productiviteit in de dienstensector. McKinnon voert zelf het idee van *learning by doing* aan: de in de industrie opgedane ervaring verspreidt zich als productiviteitswinst over de rest van de economie. Minder industrie leidt tot een verminderde groei van de productiviteit en de vs verliezen daarmee hun technologische leiderschap. Ervaring kan zich verspreiden doordat werknemers van de industrie naar de dienstensector gaan, of doordat diensten door industriële bedrijven worden uitbesteed aan dienstverlenende bedrijven.

Een nuancering is hier op zijn plaats. De dienstensector heeft een positieve invloed op de productiviteit in de industrie door de improductieve activiteiten van de industrie over te nemen (Wolf & Ten Raa, 1996). Het dienstverlenende bedrijf kan de taak weliswaar productiever uitvoeren, maar de uitbestede taak hoeft niet productiever te zijn dan de andere activiteiten van de dienstverlener. De dienstensector blijft zitten met de minder productieve activiteiten (Van Ark & De Jong, 2004). De industrie is zo de bron van productiviteitsstijging in de dienstensector. Het is hiermee echter niet gezegd dat de totale productiviteit in de economie ook toeneemt.

Duidelijk is dat Azië met zijn Amerikaanse dollars niet alleen een gunstige wisselkoers en daarmee een goede concurrentiepositie voor zijn exporten financiert, maar ook een versnelde deïndustrialisering van de vs. Uiteindelijk gaat het om de vraag waar de rest van de wereld straks zijn dollars aan uitgeeft. Als de Amerikanen geen verhandelbare goederen maken die de rest van de wereld wil hebben, zullen de internationale dollarvoorraden niet aan schatkistpapier besteed blijven worden. Wellicht kan de Amerikaanse dienstensector meer verhandelbare diensten verzinnen waar de rest van de wereld zijn dollars aan wil besteden. De Amerikanen zullen hun dollars op de een of andere manier moeten terugverdienen.

Jasper Jorritsma

jasper.jorritsma@economie.nl

Literatuur

Ark, B. van & G. de Jong (2004) *Productiviteit in dienstverlening*. Stichting Management Studies, Den Haag.

Bernard, A.B. & C.I. Jones (1996) Comparing apples to oranges: productivity convergence and measurement across industries and countries. *American Economic Review*, blz. 1216-1238.

McKinnon, R.I. (2004) Government deficits and the deindustrialization of America. *The Economists' Voice*, 1, 3, Berkeley, www.bepress.com/ev.

Wolff, E.N. & T. ten Raa (1996) *Outsourcing of services and the productivity recovery in U.S. manufacturing in the 1980s*. CentER Discussion Paper, 9689, september.